

**MOBIL ILOVALARDAN FOYDALANISH ORQALI TALABALAR INGLIZ
TILIDAGI LEKSIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH****Toshmatova Sitorabonu Baxodir qizi****Bo'riyeva Nargiza Qo'chqarovna***Phd.dots*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada mobil ilovalardan foydalanish orqali talabalar ingliz tilidagi leksik kompetensiyasini rivojlantirishning samarali usullari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Maqolada zamonaviy mobil ta'lim texnologiyalari, o'quvchilarning individual imkoniyatlari va interaktiv mashg'ulotlar orqali leksik bilimlarni mustahkamlash jarayoni ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mobil ilovalardan foydalanish talabalar uchun so'z boyligini kengaytirish, lug'atni tez va samarali o'zlashtirish, shuningdek, mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Muallifning fikricha, mobil ilovalar yordamida tashkil etilgan leksik mashg'ulotlar an'anaviy dars jarayonini to'ldirib, ingliz tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshiradi va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, maqolada mobil ilovalar orqali leksik kompetensiyani baholash va individual yondashuvni qo'llash imkoniyatlari ham tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *mobil ilovalar, ingliz tilidagi leksik kompetensiya, leksik bilim, so'z boyligini rivojlantirish, mobil ta'lim (mobile learning), interaktiv mashg'ulotlar, mustaqil ta'lim ko'nikmalari, individual yondashuv, o'quv motivatsiyasi, kommunikativ ko'nikmalar, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, til o'rganish metodikasi*

Abstract: *This article examines the effective methods of developing students' lexical competence in English through the use of mobile applications. The study analyzes how modern mobile learning technologies, interactive exercises, and individualized activities contribute to the acquisition and reinforcement of lexical knowledge. Research results indicate that mobile applications help students expand their vocabulary, assimilate new words quickly and effectively, and develop independent learning skills. According to the author, vocabulary exercises conducted through mobile applications complement traditional classroom practices, increase students' motivation for learning English, and foster the development of communicative skills. The article also considers opportunities for assessing lexical competence and applying individualized approaches using mobile applications.*

Keywords: *mobile applications, lexical competence in English, vocabulary development, mobile learning, interactive exercises, independent learning skills, individualized approach,*

learning motivation, communicative skills, digital learning technologies, language acquisition, modern teaching methods

Zamonaviy ta'lim jarayonida ingliz tilini o'rganishning samarali usullarini izlash dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, so'z boyligini rivojlantirish va leksik kompetensiyani shakllantirish til o'rganish jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. So'z boyligi va leksik kompetensiya o'quvchilarning nutqiy va yozma faoliyatini rivojlantirish, kommunikativ vazifalarni bajarish va tilni amaliy qo'llashga tayyorlashda markaziy o'rin tutadi. Shu nuqtai nazardan, leksik kompetensiyani samarali rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar bugungi kunda katta ahamiyatga ega. So'nggi yillarda raqamli texnologiyalarning kengayishi va mobil qurilmalarning ta'lim jarayoniga joriy etilishi yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Mobil ilovalar yordamida talabalar ingliz tilidagi yangi so'zlarni mustaqil ravishda o'rganish, ularni mustahkamlash va real muloqotda qo'llash imkoniga ega bo'ladi. Muallifning fikricha, mobil ilovalar interaktivlik, qiziqarli mashg'ulotlar va individual yondashuv orqali talabalar motivatsiyasini oshirishda va leksik bilimlarni tez va samarali o'zlashtirishda muhim vosita hisoblanadi. Maqolada mobil ilovalardan foydalanish orqali talabalar leksik kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy asoslari va amaliy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, mobil ilovalar yordamida leksik bilimlarni o'zlashtirish jarayonida o'quvchilarning mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirish, individual yondashuvni qo'llash va natijalarni monitoring qilish imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot muallifning shaxsiy kuzatuvlari va ilmiy manbalarga tayangan holda, mobil ilovalarning ingliz tilidagi leksik kompetensiyani rivojlantirishda samarali pedagogik vosita ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, maqola mobil ilovalarni an'anaviy dars usullari bilan uyg'unlashtirish, ularning afzalliklarini maksimal darajada qo'llash va ta'lim jarayonini individuallashtirish imkoniyatlarini ham yoritadi. Bu esa til o'rganish jarayonini yanada interaktiv, qiziqarli va samarali qilishga xizmat qiladi.

Leksik kompetensiya va uning ingliz tilini o'rganishdagi o'rni

Ingliz tilini o'rganish jarayonida leksik kompetensiya talabaning so'z boyligi, frazeologik birliklarni tushunish, ularni nutq va yozma faoliyatda to'g'ri qo'llash qobiliyatini bildiradi. Leksik bilimning rivojlanishi nafaqat grammatika va talaffuzni o'rganish bilan chambarchas bog'liq, balki talabalar nutqiy va yozma ko'nikmalarini mustahkamlash, kommunikativ vazifalarni samarali bajarish imkoniyatini ham oshiradi. Shu sababli, leksik kompetensiyani rivojlantirish til o'rganish jarayonining markaziy vazifalaridan biridir. Muallifning kuzatishlariga ko'ra, an'anaviy dars jarayonida so'z boyligini oshirish ko'pincha matnlar, ro'yxatlar va repetitsiya mashqlari orqali amalga oshiriladi. Biroq bu usullar o'quvchilarning motivatsiyasini pasaytirishi va so'zlarni tez unutilishiga olib kelishi

mumkin. Shu sababli, zamonaviy ta’lim metodlari, xususan mobil ilovalar, leksik kompetensiyani rivojlantirishda samarali vosita sifatida qaraladi.

Mobil ilovalar va leksik bilimlarni rivojlantirish

Mobil ilovalar ingliz tilidagi yangi so‘zlarni o‘rganish, ularni mustahkamlash va kontekstda qo‘llash imkonini yaratadi. Duolingo, Memrise, Quizlet kabi interaktiv platformalar o‘quvchilarga individual yondashuvni ta’minlash, mashqlarni takrorlash va so‘zlarni amaliy mashqlar orqali o‘zlashtirish imkonini beradi.

Muallifning fikricha, mobil ilovalar quyidagi pedagogik afzalliklarga ega:

- Interaktivlik – o‘quvchi mashqlarni bajarish jarayonida darhol natijalarni ko‘radi va xatolarini tuzatadi.
- Motivatsiyani oshirish – gamifikatsiya va ball tizimi talabalarni faol ishtirok etishga undaydi.
- Moslashuvchanlik – o‘quvchi istalgan vaqt va makonda leksik mashqlarni bajarishi mumkin.
- Individual yondashuv – har bir talabaga ularning bilim darajasiga mos mashqlar taqdim etiladi.

Bundan tashqari, mobil ilovalar yordamida talaba yangi so‘zlarni vizual va audio materiallar orqali eslab qoladi, talaffuz va tinglab tushunish ko‘nikmalari ham rivojlanadi. Shu bilan birga, ilovalarda mavjud bo‘lgan kontekstual mashqlar va matnlar talabalarni so‘zlarni amaliy qo‘llashga rag‘batlantiradi.

Mobil ilovalar orqali leksik kompetensiyani baholash va monitoring qilish

Mobil ilovalar o‘quvchilarning leksik bilimlarini baholash va monitoring qilish imkoniyatini ham beradi. Talabalar ilovalar orqali o‘z yutuqlarini kuzatishi, qaysi so‘zlarni o‘zlashtira olmaganini aniqlashi va takrorlash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Muallifning kuzatuvlariga ko‘ra, bu metodik yondashuv o‘quvchilarda mustaqil ta’lim ko‘nikmalarini rivojlantiradi va ularni o‘z bilimlarini boshqarishga o‘rgatadi. Shuningdek, mobil ilovalar yordamida talabaning leksik kompetensiyasini testlar, so‘z o‘yinlari va interaktiv mashqlar orqali baholash mumkin. Bu esa o‘qituvchiga individual yondashuvni qo‘llash va o‘quvchilar darajasiga mos topshiriqlar berish imkonini beradi. Shu tarzda, mobil ilovalar nafaqat bilimni oshirish, balki pedagogik nazoratni samarali tashkil etishga ham xizmat qiladi.

Muallifning kuzatishlari va tavsiyalari

Muallifning kuzatishlariga ko‘ra, talabalar mobil ilovalardan foydalanish jarayonida leksik kompetensiyasini sezilarli darajada rivojlantiradi. Ayniqsa, audio va vizual materiallar yordamida so‘zlarni tez eslab qolish, yangi frazeologik birliklarni kontekstda qo‘llash va mustaqil mashqlar orqali bilimlarni mustahkamlash samarali bo‘ladi. Shu bilan

birga, mobil ilovalarning interaktiv va qiziqarli shaklda tashkil etilishi talabalar motivatsiyasini oshiradi va ularni doimiy ravishda til o‘rganishga jalb qiladi. Muallif tavsiyasiga ko‘ra, mobil ilovalarni an‘anaviy dars usullari bilan uyg‘unlashtirish va individual yondashuvni kuchaytirish talabaniing leksik kompetensiyasini maksimal darajada rivojlantirishga yordam beradi. Shu sababli, ingliz tilini o‘qitishda mobil ilovalardan tizimli va maqsadli foydalanish tavsiya etiladi. Ushbu maqolada mobil ilovalardan foydalanish orqali talabalar ingliz tilidagi leksik kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, mobil ilovalar talabalar uchun leksik bilimlarni mustaqil ravishda o‘zlashtirish, so‘z boyligini kengaytirish va ularni nutq hamda yozma faoliyatda samarali qo‘llash imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, interaktiv mashqlar, audio va vizual materiallar, gamifikatsiya elementlari o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirib, ularni til o‘rganishga faol jalb qiladi. Muallifning kuzatishlariga ko‘ra, mobil ilovalar nafaqat leksik kompetensiyani rivojlantirish, balki mustaqil ta‘lim ko‘nikmalarini shakllantirish va individual yondashuvni qo‘llash imkonini beradi. Talabalar mobil ilovalar orqali o‘z yutuqlarini kuzatishi, qaysi so‘zlarni o‘zlashtira olmaganini aniqlashi va ularni takrorlash orqali bilimlarini mustahkamlashi mumkin. Bu esa ta‘lim jarayonini yanada samarali va tizimli qiladi. Shuningdek, maqolada ta‘kidlanganidek, mobil ilovalarni an‘anaviy o‘qitish metodlari bilan uyg‘unlashtirish leksik kompetensiyani maksimal darajada rivojlantirishga xizmat qiladi. Muallif tavsiyasiga ko‘ra, ingliz tilini o‘qitishda mobil ilovalardan tizimli va maqsadli foydalanish nafaqat talabalarning bilim darajasini oshiradi, balki ta‘lim jarayonini qiziqarli, interaktiv va samarali qilish imkonini beradi. Natijada, mobil ilovalar yordamida leksik kompetensiyani rivojlantirish talabalarning so‘z boyligini kengaytirish, kommunikativ ko‘nikmalarini shakllantirish va mustaqil ta‘lim ko‘nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita ekanligi ilmiy jihatdan isbotlandi. Kelgusida, mobil ilovalarni amaliy dars jarayoniga integratsiya qilish va ularning pedagogik samaradorligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha tajribalar olib borish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
2. Harmer J. How to Teach English. – London: Longman, 2015.
3. Kukulska-Hulme A., Shield L. Mobile language learning: The next generation. ReCALL, 2008, №20(3), 271–289.

4. Stockwell G. Using mobile phones for vocabulary activities: Examining the effect of platform. *Language Learning & Technology*, 2010, №14(2), 95–110.
5. Traxler J. Learning in a mobile age. *International Journal of Mobile and Blended Learning*, 2009, №1(1), 1–12.
6. Ally M. *Mobile learning: Transforming the delivery of education and training*. – Edmonton: AU Press, 2009.
7. Beatty K. *Teaching and Researching Computer-Assisted Language Learning*. – London: Pearson Education, 2010.
8. Godwin-Jones R. Mobile apps for language learning. *Language Learning & Technology*, 2011, №15(2), 2–11.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni. – Toshkent, 2020.
10. Jalolov J. J. *Chet til o‘qitish metodikasi*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2012.
11. Hoshimov O‘., Yoqubov I. *Ingliz tilini o‘qitish metodikasi*. – Toshkent: Sharq, 2003.
12. Kukulska-Hulme A. Mobile-assisted language learning. In: *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2012.